

تحليل کاربردى قانون کاهش مجازات حبس تعزيرى مصوب ۱۳۹۹

دکتر جواد طهماسبى

مجيد عطايى جنتى

پيمان مربي

نشر حقوق بويلا

سرشناسه: طهماسبی، جواد
عنوان قرارداد: ایران. قوانین و احکام
Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور:

تحلیل کاربردی قانون کاهش مجازات حبس تعزیری
مصوب ۱۳۹۹ / جواد طهماسبی، مجید عطایی جنتی، پیمان مری.

مشخصات نشر: قم، حقوق پویا، ۱۳۹۹

مشخصات ظاهری: ۲۴۰ صفحه

ISBN: 978-622-6775-27-4

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: حقوق جزا -- ایران
موضوع: Criminal law -- Iran

موضوع: آیین دادرسی جزایی -- ایران
موضوع: Criminal procedure -- Iran

موضوع: مجازات -- ایران
موضوع: Punishment -- Iran

موضوع: حقوق جزا -- ایران -- تفسیر و استنباط

موضوع: Criminal law -- Iran -- Interpretation and construction

موضوع: آیین دادرسی جزائی -- ایران -- تفسیر و استنباط

موضوع: Criminal law -- Iran -- Interpretation and construction

شناسه افزوده: عطایی جنتی، مجید
شناسه افزوده: مری، پیمان

رده‌بند کنگره: KMH۲۸۰۰
رده‌بندی دیویی: ۳۴۵/۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۵۵۴۶۹

وضعیت رکورد: فیا
کد پیگیری: ۷۳۵۳۳۳۲

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی و...) بدون اثر بدون اخذ مجوز از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده موارد فوق به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

تحلیل کاربردی قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹

دکتر جواد طهماسبی - مجید عطایی جنتی - پیمان مری
(قضات دادگستری)

حقوق پویا

ناشر:

چاپ:

شمارگان:

قیمت:

شابک:

آدرس: قم / خیابان ارم / جنب بانک ملی / پاساژ ناشران / پلاک ۲۲

۰۹۱۲۶۵۲۵۰۷۰ / ۰۲۵-۳۷۷۴۹۲۷۴

کانال تلگرام (۱): @hoghoghepoyapub

کانال تلگرام (۲): @nashrehoghoghepoya

کانال ایتا: eिता.com/ nashrehoghoghepoya

فروشگاه اینترنتی: www. hpbook. ir

فهرست مطالب

مقدمه ۸

ماده ۱

مجازات مقرر در كتاب پنجم قانون مجازات اسلامي تعزيرات و مجازات بازدارنده مصوب

۱۳۷۵/۳/۲ با اصلاحات و الحاقات بعدی به شرح زیر کاهش یافته یا تبدیل می‌شود..... ۱۰

بررسی کلی ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری ۱۰

بند «الف»: مجازات حبس موضوع ماده ۶۱۴ قانون (بناستثنای تبصره آن) به حبس درجه ۶ ۱۱

بررسی اثر بند «الف» ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری بر جرم و مجازات ماده ۶۱۴ ق.م.ا. (تعزیرات) ۱۲

..... ۱۲

بند «ب»: مجازات حبس موضوع ماده ۶۲۱ قانون، در صورتی که ارتکاب جرم به عتف یا تهدید باشد به

حبس درجه ۴ و در غیر این صورت به حبس درجه ۵ ۱۴

بررسی اثر بند «ب» ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری بر جرم و مجازات ماده ۶۲۱ ق.م.ا. ۱۵

نظریات اداره کل امور حقوقی و تدوین قوانین قوه قضائیه در خصوص معنای عتف ۲۰

بند «پ»: تبصره ماده ۶۲۱ قانون، نسخ و درمورد شروع به جرم آن مطابق ماده ۱۲۲ (قانون مجازات

اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۳/۱) عمل میشود ۲۱

تبصره ماده: مجازات شروع به ربودن، ۳ تا ۵ سال حبس است ۲۱

بررسی نحوه و علت تدوین بند «پ» ماده ۱ ۲۱

بند «ت»: مجازات موضوع ماده ۶۷۷ قانون، در صورتی که میزان خسارت وارده یکصد میلیون ریال یا کمتر

باشد به جزای نقدی تا دو برابر معادل خسارت وارده ۲۴

بررسی اثر بند «ت» ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری بر جرم و مجازات ماده ۶۷۷ ق.م.ا. مصوب

۱۳۹۲ ۲۴

بند «ث»: مجازات حبس موضوع ماده ۶۸۴ به حبس درجه ۶ ۳۰

بررسی اثر بند «ث» ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری بر جرم و مجازات ماده ۶۸۴ ق.م.ا. مصوب

۱۳۹۲ ۳۰

بند «ج»: مجازات موضوع مواد ۶۰۸ و ۶۹۷ به جزای نقدی درجه ۶ ۳۲

بررسی اثر بند «ج» ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری بر جرم و مجازات ماده ۶۰۸ و ۶۹۷ ق.م.ا. ۳۳

مصوب ۱۳۹۲ ۳۳

نظریه اداره حقوقی قبل از تصویب قانون کاهش مجازات حبس تعزیری در خصوص قابل گذشت بودن جرم توهین و

نشر اکاذیب رایانه‌ای ۳۶

ماده ۲

یک تبصره به شرح زیر به ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۳/۱ با اصلاحات و الحاقات

بعدی الحاق می‌شود..... ۳۹

بررسی اثر ماده ۲ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری بر جرم و مجازات ماده ۱۸ ق.م.ا. مصوب ۱۳۹۲ ۳۹

برخلاف ایرادهای مطرح، همواره «مجازات حبس» در تمام نظام‌های حقوق کیفری دنیا مهم‌ترین مجازات محسوب می‌شود؛ زیرا با وجود نوآوری‌های قرن بیستم در ارائه جایگزین‌های مجازات حبس، سیاست-گذاران زرادخانه حقوق کیفری، هنوز مجازات حبس را مهم‌ترین سلاح خود برای واکنش نشان دادن به جرم محسوب می‌کنند. اهمیت این مجازات در موضوع آن یعنی سلب آزادی و اختیار از انسان به‌عنوان مهم‌ترین سرمایه و اصلی‌ترین مؤلفه کرامت بشری نهفته است. حبس به‌عنوان مجازات، عمر طولانی ندارد و از آورده‌های مکاتب حقوق کیفری اروپایی در قرن هجدهم است؛ ولی زندان و زندان کردن یعنی سلب آزادی از افراد، گرچه به بهانه انتظار برای اجرای مجازات بدنی، سابقه‌ای به قدمت تاریخ بشریت دارد. روی آوری حقوق کیفری در قرن هجدهم به حبس به‌عنوان مجازات اصلی، یک نقطه عطف تاریخی و گامی بلند برای حذف مجازات خشن بدنی مثل بریدن یا سوزاندن اعضای بدن، به اسب بستن، زنده مثله کردن، شمع آجین نمودن و دیگر مجازات غیرانسانی معمول در جوامع غربی محسوب می‌شود. بر این اساس به‌درستی از آن به‌عنوان نهضتی انسانی یاد می‌شود.

اما امروزه با اعلام شکست نهضت اصلاح و تربیت از طریق مجازات حبس و ظاهر شدن آثار و عواقب ناگوار و مخرب این مجازات، موقعیت آن در میان ابزارهای سیاست کیفری بسیار متزلزل است؛ چه اینکه از یک‌سو تعمیلی است بر جامعه؛ یعنی اختصاص هزینه‌های گزاف از بودجه عمومی به اجرای آن، از سوی دیگر لکه تنگی بر تارک خانواده و اطرافیان شخص زندانی است و آثار روحی، جسمی و اجتماعی ناگواری نیز بر محکوم دارد. علاوه بر این، نظام حقوق کیفری به این نتیجه رسیده است که انسان به‌عنوان مرغ باغ ملکوت که از عالم خاک نیست و حتی دنیای به این گستردگی را ففسی برای چند روز می‌داند، نمی‌تواند در چهاردیواری بسته زندان برای زندگی در محیط آزاد تربیت شود؛ ولی به‌ناچار و با هر هدفی که برای مجازات فرض کنیم، اعم از سزادهمی و سرکوبگری، ارباب فردی و جمعی، سلب صلاحیت بزهکاری و حتی اگر به‌ناچار باز اجتماعی شدن و اصلاح و تربیت را از طریق مجازات حبس جویا شویم، این مجازات را نمی‌توان از زرادخانه حقوق کیفری حذف کرد و دست‌کم در جرائم سنگین ابزاری لازم برای تحقق این هدف‌هاست؛ زیرا سایر سلاح‌ها را توان مقابله با مرتکبان جرائم مهم نیست؛ بنابراین، آن‌گونه که در مکتب دفاع اجتماعی نوین مطرح است، مجازات حبس هنوز به‌عنوان آخرین حربه و آخرین راه چاره برای مقابله با بزهکاری باید حفظ شود؛ اما آنچه جامعه امروز ایران به‌عنوان مشکل با آن مواجه است، توسعه مجازات حبس و استفاده گسترده از آن و در نتیجه رشد جمعیت کیفری است. در دهه-های پیشین که جمعیت کشور کمتر از ۴۰ میلیون نفر بود، جمعیت کیفری به ۱۰ هزار نفر نمی‌رسید؛ اما امروزه با حدود دو برابر شدن جمعیت کشور، شاهد افزایش جمعیت کیفری بالاتر از ۲۶۰ هزار نفر نیز بوده‌ایم. تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، جابه‌جایی جمعیت، مهاجرت گسترده، گسترش زندگی

شهرنشینی، دوری از سنت‌های پایدار اجتماعی، صنعتی شدن، ضعف ارزش‌های اخلاقی، تب بالای سوداگری، فاصله طبقاتی، گسترش جرائم سازمان‌یافته به‌خصوص در قلمرو مواد مخدر، فقر، اعتیاد و... جملگی سهامداران این رشد ناهمگون جمعیت کیفری هستند. برخلاف این علل و عوامل مطرح، جمعیت کیفری با جمعیت کشور تناسب ندارد. قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳ برای کاهش این جمعیت ناهمگون نوعی سیاست کیفری مطلوب به شمار می‌آید. امید است که این سیاست، یعنی کاهش استفاده از مجازات حبس در وضع قوانین آینده نیز به‌عنوان یک سیاست راهبردی مورد توجه تدوین‌کنندگان و تصویب‌کنندگان قوانین کیفری باشد؛ نه اینکه به‌عنوان حرکت مقطعی و موردی در تاریخ سیاست کیفری کشور ثبت شود؛ زیرا یکی از حوزه‌هایی که اصول راهبردی و سیاست‌های حاکم بر آن همواره سرگردان بوده و گاهی نیز به‌صورت معارض در حرکت بوده‌اند، قلمرو سیاست جنایی به‌صورت عام و سیاست کیفری به‌صورت خاص است. قانون کاهش مجازات حبس تعزیری در جمع به‌صورت ۱۵ ماده به تصویب رسیده است؛ ولی بیان‌کننده اصول کلی و راهبردی در تعیین مجازات حبس است؛ به‌گونه‌ای که تنظیم ارتباط آن با سایر قوانین و مقررات کیفری کار ساده‌ای نیست. بر این اساس، اجرای آن با ابهام‌ها و پرسش‌های قابل‌توجهی روبه‌رو است. همواره وقتی قاعده‌ای کلی بیان می‌شود و باید مصادیق متعددی با آن تطبیق داده شود، بروز این اشکالات طبیعی بوده و ناگزیر وجود دارد. این نوشتار تنها با دید کاربردی به مطالعه و بررسی اشکالات قضایی مطرح در فرآیند اجرای این قانون پرداخته و در چهارچوب قوانین و اصول حقوقی، تحلیل و تفسیر و بر مواردی راهکارهای لازم را برای اجرای صحیح قانون ارائه داده است. در این مسیر نظرهای اداره کل حقوقی قوه قضائیه جایگاه ویژه‌ای دارد. معاونت حقوقی و امور مجلس قوه قضائیه در اقدامی بی‌سابقه، قبل از لازم‌الاجرا شدن این قانون مبادرت به تشکیل یک کارگروه خاص نمود که یکی از نویسندگان «دکتر جواد طهماسبی» به‌عنوان یکی از اعضای این کارگروه توفیق حضور داشتند. دیدگاه‌های این کارگروه در قالب نظرهای مشورتی اداره کل حقوقی قوه قضائیه در دسترس عموم قرار گرفته که در این کتاب نیز از آن‌ها بهره گرفته شده است. نظر به اینکه یکی از نویسندگان در کمیسیون پاسخ‌گویی به پرسش‌های مطرح‌شده در اداره حقوقی عضویت داشته و استدلال‌های مدنظر را در پاسخ به پرسش‌ها ارائه داده است. لذا به ذکر عینی پاسخ‌ها اکتفا شده است و تنها در مواردی که دیدگاه مخالف با پاسخ‌های اداره حقوقی موردنظر بوده یا نویسنده مزبور در اقلیت قرار داشته است، نظر مخالف بیان نموده‌ایم. امید است راهکارهای ارائه‌شده در این کتاب بتواند گام مؤثری برای اجرای صحیح قانون و تحقق هدف مقدس آن، یعنی «کاهش جمعیت کیفری» کشور باشد.

دکتر جواد طهماسبی

مجید عطایی جنتی

پیمان مری